

Nr 513

Av herr Munktell m. fl., om utredning angående ersättningen till övervakare.

(Lika lydande med motion nr 441 i Första kammaren)

Inom kriminalvården har skyddstillsynen kommit att tillmätas väsentlig betydelse. Som bl. a. framhållits av strafflagberedningen är emellertid vården av villkorligt frigivna för närvarande allmänt sett mycket bristfällig. Delvis anses detta sammanhånga med att tillsynsorganisationen är otillräcklig. I syfte att åstadkomma en viss förbättring på detta område föreslås i det av regeringen till lagrådet remitterade förslaget till ny brottsbalk en enhetlig organisation. Från principiell synpunkt anföres, att någon skillnad icke föreligger mellan vården i frihet av de olika kategorierna. Enligt regeringens förslag skall övervakningsnämnder obligatoriskt handha vården av villkorligt frigivna som står under övervakning, av dem som dömts till skyddstillsyn och av dem som efter dom å ungdomsfängelse eller internering vårdas utom anstalt.

I och för sig kan självfallet icke enbart denna organisatoriska förbättring vara till fyllest. Justitieministern har också i propositionen framhållit att den önskvärda effektiviseringen av kriminalvården kräver ökade personella resurser. I första hand avses härmed en förstärkning av skyddskonsulentorganisationen. Det betonas dock samtidigt, att även med en väsentlig ökning av antalet skyddskonsulenter torde det dock vara nödvändigt att lägga alltfler uppgifter på lekmännen.

Övervakningsuppdragen har till stor del kommit att falla på fackutbildad personal. Enligt instruktionen för statens skyddskonsulenter och skyddsassistenter är skyddskonsulent och skyddsassistent skyldiga att, i den mån det kan ske utan att övriga tjänsteåligganden åsidosättes, mottaga uppdrag såsom övervakare eller tillsynsman. Beträffande tillsynen av personer, som utskrivits från ungdomsfängelse, förvaring eller internering, finnes ävenledes bestämmelser om att stadsfiskal, landsfiskal och polismästare är skyldiga att mottaga förordnande såsom tillsynsman, om annan lämplig person ej finnes att tillgå. Tvivelsutan har dessa tjänstemän kommit att utföra en i hög grad betydelsefull gärning. Samtidigt torde det dock med fog kunna hävdas, att mångfalden av övervakningsuppdrag många gånger lett till en orimlig arbetsbörda. Som bl. a. framhållits från fångvårdsstyrelsens sida har också den kritik, som riktats mot det nuvarande systemet, mest tagit

fasta på det förhållandet, att vissa tjänstemän haft alltför många övervakningsuppdrag och att arbetet därigenom blivit ett opersonligt expeditionsarbete. Tvivelsutan torde det vara på sin plats att varna för den fara som är förknippad med att alltför många uppdrag anförtros åt en och samma person. Övervakarens goda vilja till trots är det likväl naturligt, att tiden icke alltid räcker till för den personliga omsorg om klienterna som är av så stor betydelse. För den kategori människor det här rör sig om är utan tvekan den personliga kontakten med övervakaren synnerligen väsentlig. Han, och många gånger endast han, har möjlighet att ge den personliga hjälp och vägledning, som kan vara så betydelsefull. Ej heller skall förbises vikten av det ibland hävdade påståendet, att den kategori det här är fråga om stundom reagerar negativt mot att stå i kontakt med personer, vilka betraktas som i första hand representanter för samhället och myndigheterna. I vissa fall torde det förefinnas större möjligheter för en utomstående, en lekman, att uppnå den önskvärda kontakten.

Det torde vara uppenbart, att en tillsynsorganisation för att kunna bli verkligt effektiv i betydande utsträckning måste bygga på lekmannainsatser. Från många håll har också betonats betydelsen av de insatser som här görs. Detta har också uppmärksammats av statsmakterna, som under senare år gjort stora ansträngningar för att anskaffa och utbilda personer, lämpade som övervakare. Här har otvivelaktigt folkrörelserna och de ideella organisationerna en stor uppgift att fylla. Trots att ideellt inriktade personer i ökad omfattning åtagit sig övervakningsuppdrag är emellertid behovet av lämpliga övervakare långt ifrån fyllt. Det vill synas som om skyddstillsynens stora svårigheter ligger i att kunna mobilisera dessa för verksamheten nödvändiga personella resurser.

Tvivelsutan försvåras anskaffandet av lämpliga övervakare av den stora uppoffring, som inte minst materiellt samtidigt begäres av dessa personer. Enligt KK den 1 oktober 1943 angående bestridande av kostnader för villkorligt dömda är varje annan övervakare än staten skyddskonsulent eller skyddsassistent berättigad att för sitt uppdrag åtnjuta en ersättning av femton kronor per månad. För envar torde det vara uppenbart, att denna ersättning långt ifrån förslår att kompensera de faktiska kostnader, som en övervakare många gånger måste vidkännas. Otvivelaktigt har också riksskatte-nämndens anvisningar, enligt vilka denna ersättning är att betrakta som deklara-tions- och skattepliktig, väckt åtskillig irritation. De personer som åtar sig övervakningsuppdrag är i allmänhet besjälade av en beundransvärd idealitet. För att fullgöra sina uppdrag på ett tillfredsställande sätt känner de sig många gånger nödsakade att göra personliga utlägg för sina klienter, kostnader, som de icke kan räkna med att få ersatta av allmänna medel. Det torde vara helt naturligt, att en viss irritation uppstår, då de utöver detta även har att bli beskattade för det blygsamma arvode de uppbär för

fullgörandet av sina uppdrag. Att missbruka den idealitet det här är fråga om torde icke ligga i samhällets intresse.

Det har framhållits, att de personer, som åtar sig övervakningsuppdrag, i de flesta fall gör detta av rent ideella skäl. Under sådana omständigheter synes det rimligt att från det allmännas sida mesta möjliga göres för att underlätta deras uppgift. I detta sammanhang är det ofrånkomligt, att ersättningsfrågan blir av viss betydelse. Måhända kan det av principiella skäl anses olämpligt att undandraga de arvoden som utgår från beskattning i vanlig ordning. För att samtidigt i viss utsträckning åstadkomma en gottgörelse för de kostnader, som praktiskt taget undantagslöst avsevärt torde överstiga arvodesbeloppet, synes det emellertid böra diskuteras, huruvida icke det vore lämpligt att utöver arvodet av allmänna medel låta utgå någon form av generell skattefri kostnadsersättning. Härigenom torde också möjligheter ges att i ökad utsträckning engagera personer, lämpade för övervakningsuppdrag. Uppgiften torde vara av så stor betydelse för samhället, att det måste betraktas som oklokt att icke tillse att de personer det här är fråga om i görligaste mån befrias från rent personliga upppoffringar av materiell karaktär. Under alla omständigheter måste det slås fast, att övervakningsuppdragen icke är av sådan natur, att de utan vidare kan jämföras med gängse arvodesberättigade uppdrag.

Under hänvisning till det sålunda anförda får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsamt utredning angående ersättning och formerna för densamma till personer, som anförtros och åtar sig övervakningsuppdrag, samt

att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om därav föranledda åtgärder.

Stockholm den 26 januari 1961

Henrik Munktell

Ulla Lidman-Frostenson

Carl Eric Hedin

Einar Hægglom
